

POREZ NA DOBIT - ANALIZA, FINANCIJSKA ULOGA I OSTALI UČINCI

Lukačević, Karla

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:145:275222>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-25**

Repository / Repozitorij:

[EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Preddiplomski studij (*financijski menadžment*)

Karla Lukačević

**POREZ NA DOBIT – ANALIZA, FINANCIJSKA ULOGA I
OSTALI UČINCI**

Završni rad

Osijek, 2021.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Preddiplomski studij (*financijski menadžment*)

Karla Lukačević

POREZ NA DOBIT – ANALIZA, FINANCIJSKA ULOGA I OSTALI UČINCI

Završni rad

Kolegij: Javne financije

JMBAG: 1191236533

E-mail: karla.lukacevic96@gmail.com

Mentor: prof. dr. sc. Branimir Marković

Osijek, 2021.

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of Economics in Osijek
Undergraduate Study (Financial Management)

Karla Lukačević

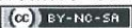
**CORPORATE INCOME TAX – ANALYSIS, FINANCIAL ROLE
AND OTHER EFFECTS**

Final paper

Osijek, 2021

IZJAVA

O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI, PRAVU PRIJENOSA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA, SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je završni
(navesti vrstu rada: završni / diplomski / specijalistički / doktorski) rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom *Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska*.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15).
4. izjavljujem da sam autor/autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta/studentice: Karla Lukačević

JMBAG: 1191236533

OIB: 91988985661

e-mail za kontakt: karla.lukacevic96@gmail.com

Naziv studija: preddiplomski sveučilišni studij - financijski menadžment

Naslov rada: Porez na dobit - analiza, financijska uloga i ostali učinci

Mentor/mentorica diplomskog rada: prof.dr.sc. Branimir Marković

U Osijeku, rujan 2021. godine

Potpis Karla Lukačević

Porez na dobit – analiza, financijska uloga i ostali učinci

SAŽETAK

Porezni sustav obuhvaća sve porezne oblike i čvrsto je integriran u fiskalnu politiku te čini njezin najbitniji dio. Porezi su nepovratna, prisilna davanja bez direktne protučinidbe, a ubiru se isključivo u novcu. Kod poreza se, zbog lake promjenjivosti, nameće politička volja njihovog stalnog istraživanja. Ubiranjem poreznih prihoda ispunjava se fiskalni cilj, odnosno cilj ubiranja takvih prihoda je punjenje državnog proračuna i financiranje državnih potreba bez teškoća. Tematika ovog rada fokusira se na objašnjenje pojma poreza na dobit. Porez na dobit jedan je od najvažnijih oblika poreznog sustava te pripada skupini državnih poreza. Predstavlja porez kojeg poduzeća plaćaju na ostvarenu dobit, tj. na razliku prihoda i rashoda. Koji su problemi s kojima se suočavaju obveznici plaćanja poreza na dobit, kako se ta vrsta poreza izračunava, koja je njegova financijska uloga te kako se primjena takvog poreza mijenjala kroz vrijeme, pitanja su koja su analizirana i objašnjena u ovome radu. Analizom državnog proračuna, izvode se zaključci o razvoju, odnosno povećanju/smanjenju prihoda od poreza na dobit kroz određeno razdoblje u Republici Hrvatskoj. Republika Hrvatska poduzimala je niz reformi u sklopu Zakona o porezu na dobit kako bi unaprijedila ostvarivanje određenih ekonomskih učinaka. Dubinskim proučavanjem ove vrste državnog ubiranja novca, obrađeni su i svi ostali pojmovi koji su ključni za razumijevanje jednog od najvažnijih koncepata javnih financija.

Ključne riječi: porez na dobit, financije, državni proračun, porezni sustav

Corporate income tax – analysis, financial role and other effects

ABSTRACT

The tax system encompasses all forms of taxation and is firmly integrated into fiscal policy and forms its most important part. Taxes are non-refundable, forced payments without direct counteraction, and are collected exclusively in cash. Taxes are, due to easy variability, imposing the political will of their constant research. The collection of tax revenues fulfills the fiscal goal, ie the goal of collecting such revenues is to fill the state budget and finance state needs without difficulties. The topic of this paper focuses on the explanation of the concept of corporate income tax. Corporate income tax is one of the most important forms of the tax system and belongs to the group of state taxes. It represents the tax that companies pay on the realized profit - on the difference between income and expenses. What are the problems faced by corporate taxpayers, how this type of tax is calculated, what is its financial role and how the application of such a tax has changed over time are questions that are analyzed and explained in this paper. By analyzing the state budget, conclusions are drawn on the development - increase / decrease in profit tax revenues over a certain period in the Republic of Croatia. The Republic of Croatia has undertaken a number of reforms within the Income Tax Act in order to improve the realization of certain economic effects. An in-depth study of this type of government fundraising will address all other concepts that are key to understanding one of the most important concepts of public finance.

Keywords: corporate income tax, finance, state budget, tax system

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. TEORIJSKA PODLOGA.....	2
2.1. Porezi	2
2.2. Razvoj poreza kroz povijest.....	3
2.3. Vrste poreza.....	4
2.4. Porezni oblici u hrvatskom poreznom sustavu	5
3. METODOLOGIJA RADA	9
3.1. Sadržaj i struktura rada	9
3.2. Predmetno i vremensko razgraničenje rada	9
3.3. Metode istraživanja.....	9
3.4. Ciljevi i hipoteze rada	10
4. POREZ NA DOBIT	11
4.1. Povijesni razvoj i promjene poreza na dobit.....	11
4.2. Osnovne karakteristike	12
4.2.1. Porezni obveznik	12
4.2.2. Porezna osnovica	13
4.2.3. Porezna stopa	15
4.2.4. Porezne olakšice i oslobođenja.....	16
4.2.5. Dvostruko oporezivanje	17
5. ANALIZA POREZA NA DOBIT, FINANCIJSKA ULOGA I OSTALI UČINCI.....	19
5.1. Analiza prihoda od poreza na dobit u Republici Hrvatskoj od 2017. do 2019. godine	19
5.1.1. Analiza prihoda od poreza na dobit za 2017. godinu.....	19
5.1.2. Analiza prihoda od poreza na dobit za 2018. godinu.....	20
5.1.3. Analiza prihoda od poreza na dobit za 2019. godinu.....	21
5.1.4. Usporedba prihoda od poreza na dobit od 2017. do 2019. godine	22
5.2. Financijska uloga poreza na dobit.....	23
6. RASPRAVA.....	25
6.1. Usporedba stopa poreza na dobit u zemljama Europske unije	25
6.2. Zaključak o hipotezama	26

7. ZAKLJUČAK.....	27
LITERATURA.....	28
POPIS TABLICA.....	30
POPIS GRAFOVA.....	31

1. UVOD

U današnje vrijeme se poslovanje i tehnologija rapidno razvijaju te su ekonomisti svjedoci da ekonomija kao društvena znanost širi svoje granice. U 21. stoljeću dogodila su se velika tehnološka otkrića pa tako i veliki napretci u smislu praćenja poslovanja. S razvojem tehnologije, razvila se i ekonomija - ono što je prije bilo zapisano na papiru i trebalo je pregledavati ne bi li se našli potrebni podaci, danas je dostupno u svega par klikova. Sama ta činjenica govori kojom brzinom se razvija, ne samo ekonomija, nego ukupno gospodarstvo te sustav u kojem se posluje te u kojem živimo. Otkrićem i uvođenjem novih pojmova u ekonomiju, znanost postaje kompleksna te se osjeti stalni rad na poboljšanju ekonomskog rasta i razvoja. Ekonomski rast i razvoj predstavljaju kompleksan proces međusobno povezanih promjena ekonomskih veličina i njihovih strukturnih odnosa koji dovodi do rasta proizvodnje, dohotka i bogatstva radi zadovoljenja ljudskih potreba i rasta individualnog i društvenog blagostanja. Ekonomska veličina na kojoj se bazira ovaj rad su porezi, točnije porez na dobit. Porezni sustav obuhvaća sve porezne oblike i čvrsto je integriran u fiskalnu politiku te čini njezin najbitniji dio. Porezi su nepovratna, prisilna davanja bez direktne protučinidbe, a ubiru se isključivo u novcu. Kod poreza se, zbog lake promjenjivosti, nameće politička volja njihovog stalnog istraživanja. Ubiranjem poreznih prihoda ispunjava se fiskalni cilj, odnosno cilj ubiranja takvih prihoda je punjenje državnog proračuna i financiranje državnih potreba bez teškoća. Općenito porezi su bitna stavka bilo kojeg poslovanja, a porez na dobit je pojam koji naročito brine poduzeća te državne institucije. Porez na dobit jedan je od najvažnijih oblika poreznog sustava te pripada skupini državnih poreza. Predstavlja izravni porez kojeg poduzeća plaćaju na ostvarenu dobit, tj. na razliku prihoda i rashoda. Porez na dobit ima veliki značaj u gotovo svim svjetskim poreznim sustavima, a u Republici Hrvatskoj se veći značaj pridaje ubiranju neizravnih poreza. Porezi postoje onoliko dugo koliko postoji i civilizacija, dok je porez na dobit jedan od mlađih poreznih oblika u svijetu ekonomije. Kao takav se smatra proizvodom 20. stoljeća, a njegovo postojanje je izravna posljedica pojave korporativnih organizacija. Detaljniji opis poreza na dobit, kako se on uveo u poslovanje, čemu služi te koja je njegova financijska uloga su glavna pitanja koja se obrađuju u ovom radu.

2. TEORIJSKA PODLOGA

Svaki porezni sustav je kompleksan, te je samim tim razumijevanje poreza i njihove važnosti za gospodarstvo otežano. U teorijskom dijelu ovog rada objašnjeno je što su porezi, njihov razvoj kroz povijest te kako funkcionira hrvatski porezni sustav.

2.1. Porezi

Porezi predstavljaju osnovni financijski instrument prikupljanja javnih prihoda s kojima suvremena država podmiruje javne rashode iz svoje nadležnosti. Oni su kao osnovni izvor financiranja zakonom regulirani te obveza njihovog plaćanja predstavlja teret, a to proizlazi iz činjenice da plaćanje poreza za poreznog obveznika predstavlja smanjenje njegove ekonomske snage. Ehenberg poreze definira kao davanje realnih dobara (novca i rjeđe roba) državi i drugim javnopravnim tijelima radi zadovoljavanja javnih potreba od strane javne vlasti koji se ubiru na temelju jednostranog utvrđenog načina i u jednostrano utvrđenim iznosima prema nekom općem zakonu.

Porezi se očituju kroz iduće karakteristike:

- 1.) prinudnost / prisilnost – provodi se isključivo kroz zakone tek kada porezni obveznik ne ispuni svoju obvezu
- 2.) derivativnost / izvedenost – država ima puno pravo dati zapovijed za plaćanje poreza na temelju financijskog i fiskalnog suvereniteta
- 3.) nepovratnost – jednom plaćeni porezi su nepovratni za onoga koji ih plaća
- 4.) odsutnost neposredne protunaknade – država nije dužna vratiti uslugu zbog plaćanja poreza
- 5.) načelo teritorijalnosti – porezni obveznik je svaka fizička osoba koja ima stalno mjesto prebivališta ili uobičajeno mjesto boravišta na teritoriju Republike Hrvatske duže od pola godine (186 dana)
- 6.) načelo državljanstva – porezni obveznik je svaki državljanin te države; gdje god bili u svijetu, plaćaju porez državi iz koje dolaze

- 7.) načelo neograničene porezne obveze – predstavlja spoj načela državljanstva i načela teritorijalnosti (npr. državljanin SAD-a koji živi u Njemačkoj)
- 8.) nedestiniranost – nije unaprijed utvrđena namjena trošenja (svi su porezi nedestimirani osim doprinosa)
- 9.) javnost ubiranja – služe za zadovoljenje zajedničkih interesa i potreba
- 10.) novčani prihod države – ubiranje isključivo u novcu.

Ukupnost poreza i njegovih karakteristika čini porezni sustav koji funkcionira u određenoj državi, a čimbenici koji na to utječu su ustavno uređenje države, centraliziranost/decentraliziranost poreznog sustava, veličina teritorija, broj stanovnika te gustoća naseljenosti, demografska struktura, veličina javnog sektora te ekonomske integracije.

Načela kojima se vodi hrvatski porezni sustav je prvenstveno opskrbiti proračun kroz novac te da porezni sustav mora omogućiti ravnomjernu i pravednu preraspodjelu poreznog tereta. Sustav treba težiti poreznoj neutralnosti, mora predstavljati jednostavan i jeftin način ubiranja novca te treba povećati privlačnost ulaganja za inozemne investitore.

2.2. Razvoj poreza kroz povijest

Porezi postoje onoliko dugo koliko postoji i civilizacija. Prvo korištenje poreza počelo je u Sumeru, na prostoru današnjeg Iraka, otprilike četiri tisuće godina prije Krista, a poznato je da je ta civilizacija koristila primitivan porezni sustav. Na tim prostorima su iskopane glinene pločice na kojima je zabilježeno ubiranje poreza. Tamošnji stanovnici su ubirali poreze za vrijeme rata, no po završetku rata se nitko nije htio odreći poreznih povlastica. Od tada porezi nisu ukinuti, a odmicanjem vremena su samo dobivali na važnosti. Porezi se nisu oduvijek ubirali kao danas.

“U Egiptu se za dinastije Ptolemejevića prikupljala glavarina – stare su civilizacije obilježavali drugačiji oblici financiranja države, npr. vlasništvo vladara nad cjelokupnom imovinom ili vlasništvo nad zemljom i prirodnim resursima. U društvima koja su se temeljila na robnom gospodarstvu, vladari su oporezivali svoje podanike uzimajući od njih dio ljetine. U staroj su Grčkoj poreze plaćali samo robovi i stranci. U Rimu su isprva svi građani plaćali porez u obliku glavarine, ali je on bio napušten u doba uspona carstva i velikoga bogatstva stečenoga ratnim

osvajanjima. U 1. st. pr. Kr. uvedeni su porezi na zemlju i nasljedstvo, a zatim i drugi oblici poreza, kao npr. porezi na žito i sol. U srednjem su vijeku na području Europe postojali različiti porezi (porezi na zemlju, na nasljedstvo, glavarine, različite pristojbe i naknade), koji su se plaćali kraljevima, plemstvu, a ponajviše Crkvi. Gradovi su prikupljali poreze na imovinu, kao i poreze na promet određenim vrstama dobara.

Nestankom feudalizma i stvaranjem jakih centraliziranih država jača oslanjanje na prihode od vlastite imovine vladara te od poreza na zemlju, a zatim na prihode od prometa različitim dobrima za široku potrošnju. Tad se prvi put javio otpor prema porezima na potrošnju, za koje se smatralo da više opterećuju siromašne od bogatih. Potkraj 19. i početkom 20. stoljeća sve se veća pozornost poklanjala pravednosti u oporezivanju i izdašnosti poreznoga sustava te su se pojavili porezi na dohodak. Oni su isprva bili razmjerni, a zatim se, u većini zemalja početkom 20. stoljeća, uvelo i progresivno oporezivanje dohotka.” (Hrvatska enciklopedija, 2021)

2.3. Vrste poreza

Važno je razlikovati vrste poreza u određenom poreznom sustavu, način na koji se ubiru te za što su namjenjeni. Prema načinu utvrđivanja porezne obveze razlikuju se osobni (subjektni) porezi te predmetni (objektni) porezi. Osobni su porezi koji vode računa o poreznom obvezniku u smislu definiranja njegove ekonomske snage i porezne sposobnosti na temelju različitih čimbenika, dok predmetni porezi predstavljaju poreze gdje se oporezuje predmet što govori i sam naziv. Unutar subjektnih poreza mogu se definirati i sintetički porezi gdje se oporezuje ukupna ekonomska snaga poreznog obveznika, a unutar objektnih poreza postoje analitički porezi gdje se oporezuje pojedini prihod ili imovinski predmet neovisno o osobi poreznog obveznika. Nadalje, reparacijski i kvotni porezi pripadaju vrsti poreza prema načinu raspodjele poreznog tereta. Reparacijski, iako se rijetko koriste, su porezi čije iznose država unaprijed utvrđuje, a koji će se prikupljati na određenom području. S druge strane, svi porezi u Hrvatskoj su kvotni porezi, gdje porezni obveznik izvršava svoju obvezu tako što iz svoje ekonomske snage izdvaja točno unaprijed utvrđen iznos na temelju definirane porezne stope (kvote). Postoje i oni porezi kod kojih se oporezuje prihod od tzv. stalnih, nepromjenjivih izvora (imovina i kapital) te oni kod kojih se oporezuje prihod od nestalnih, promjenjivih izvora, a nazivaju se fundirani i nefundirani porezi, respektivno. Nadalje, postoje još

i katastarski i tarifni porezi. Kod katastarskih poreza su bitni podaci iz katastarskih knjiga koje su javne knjige s točnim i istinitim podacima dok se ne dokaže suprotno. Tarifni porezi se ubiru na temelju podataka iz službenih popisa poreznih predmeta i stopa koje se zove tarife. Porezi također mogu biti opći (nedestinirani) i namjenski (destinirani), gdje država podmiruje opće potrebe kod nedestiniranih, odnosno točno utvrđene potrebe kod destiniranih poreza. Osim toga, porezi se mogu dijeliti na redovne i izvanredne u smislu ubiranja novca u određenom vremenskom razdoblju. Redovni porezi se ubiru u redovnim vremenskim intervalima točno utvrđenim za svaki porezni oblik, dok se izvanredni porezi ubiru povremeno ako se nekim posebnim razlozima utvrde izvanredni rashodi. Postoji i podjela prema načinu naplate gdje se razlikuju posredni i neposredni porezi. Kod posrednih poreza, porezni obveznik i porezni platac nisu ista osoba, odnosno porezi se mogu prevaljivati na drugu osobu gdje je platac krajnji kupac. Kod neposrednih poreza, porezni obveznik je ujedno i porezni platac po želji zakonodavca te se smatra pravednijim načinom naplate, ali je mana što je postupak naplate dug i skup.

2.4. Porezni oblici u hrvatskom poreznom sustavu

Hrvatski porezni sustav je složen mehanizam kojeg čine državni, županijski, gradski i općinski te zajednički porezi. Sustav je usklađen s europskim načelima, u kojem je izjednačen položaj svih poreznih obveznika, tj. domaćih i stranih fizičkih i pravnih osoba.

Porezni sustav Republike Hrvatske je pluralan i mlad porezni sustav koji je usklađen smjernicama Europske unije koji je sličan poreznom sustavu njenih članica.

Sustav države reguliraju tijela državne uprave kao što su *Ustav Republike Hrvatske*¹ zajedno s *Općim poreznim zakonom*² i ostalim zakonima koji su svi zajedno pravni izvori poreznih obveza i prava za porezne obveznike.

*Ustavom*³ su u Republici Hrvatskoj propisane obveze u sudjelovanju namirivanja javnih rashoda i osnovna oporezivanjska načela, a *Općim poreznim zakonom* su uređena ostala prava, obveze i

¹ NN br. br.: 85/10.

² NN 147/08 do 73/13.

³ Članak 51.: “Svatko je dužan sudjelovati u podmirivanju javnih troškova, u skladu sa svojim gospodarskim mogućnostima. Porezni se sustav temelji na načelima jednakosti i pravednosti.”

načela propisana odnosom između poreznih obveznika i poreznih tijela koja primjenjuju propise o porezima i drugim javnim davanjima.

Tablica 1. Porezni oblici hrvatskog poreznog sustava

DRŽAVNI POREZI	ŽUPANIJSKI POREZI	GRADSKI/OPĆINSKI POREZI	ZAJEDNIČKI POREZI
Porez na dobit	Porez na nasljedstva i darove	Prirez porezu na dohodak	Porez na dohodak
Porez na dodanu vrijednost	Porez na cestovna motorna vozila	Porez na potrošnju	
Posebni porezi i trošarine	Porez na plovila	Porez na kuće za odmor	
	Porez na automate za zabavne igre	Porez na promet nekretnina	
		Porez na korištenje javnih površina	

Izvor: izrada autora prema Jelčić, B. (2001). *Javne financije*. Zagreb: Rif plus.

Zahtjevi koji se postavljaju pred suvremeni porezni sustav su harmonizacija poreza, neutralnost poreza, smanjenje poreznog opterećenja, jednakost i pravednost u oporezivanju te prednost u oporezivanju potrošnje u odnosu na oporezivanje dohotka, a svi ti zahtjevi također predstavljaju izazov u ostvarenju tih ciljeva i u hrvatskom poreznom sustavu. Potrebno je detaljnije objasniti svaki od poreznih oblika hrvatskog poreznog sustava.

Porez na dodanu vrijednost, ili poznatije rečeno PDV, plaćaju pravne i fizičke osobe koje samostalno i trajno obavljaju djelatnost s namjerom ostvarivanja prihoda te koje su u prethodnoj godini ostvarile oporezive isporuke dobara i usluga u iznosu većem od 300 000 kn. PDV se obračunava i plaća po stopi od 25%, osim u iznimnim slučajevima kad porezna stopa iznosi 5% ili 13%. Po sniženoj stopi od 5% obračunava se i plaća isporuka sljedećih dobara i usluga: kruh, mlijeko, knjige i udžbenici, lijekovi, medicinska oprema i pomagala, kinoulaznice, medijske

novine, znanstveni časopisi. Po sniženoj stopi od 13% obračunava se i plaća isporuka sljedećih dobara i usluga: usluge smještaja, jestiva ulja i masti, dječje autosjedalice, isporuka vode, koncertne ulaznice, isporuka električne energije, prikupljanje komunalnog otpada, urne i ljesovi, sadnice i sjemenje, agrokemijski proizvodi, isporuka živih životinja, isporuka mesa i mesnih proizvoda, isporuka ribe i morskih plodova, isporuka voća i povrća, isporuka svježih jaja, pripremanje i usluživanje jela i slastica u ugostiteljstvu te usluge i autorska prava pisaca.

Posebni porezi na promet, odnosno trošarine ili akcize su jedan od najstarijih poreznih oblika. Proizvodi koji se oporezuju trošarinama možemo svrstati u tri osnovne skupine: alkohol, energenti i duhan, a one se mogu proširiti nizom drugih proizvoda. Svaka država određuje proizvode koje oporezuje. Trošarine se mogu uvesti na razne proizvode: kava, sladoled, televizori, razni kućanski aparati, uređaji, šibice, upaljači, losos, šećer, čaj, kozmetički proizvodi, električne žarulje, insekticidi, herbicidi, igraće karte, banane, kakao, maslinovo ulje itd. Porez se obračunava u apsolutnom iznosu po jedinici mjere proizvoda (kilogramu, litri, komadu i sl.) ili u određenom postotku prodajne cijene. Razlozi uvođenja su brojni, najčešće socijalni, zdravstveni, ekološki, a među njima je svakako najvažniji fiskalni – povećanje javnih prihoda. Prednost tih poreza u odnosu prema drugim porezima jest jednostavnost ubiranja, mali broj poreznih obveznika i izdašnost. Trošarine su iznimno važne za Hrvatsku iz razloga jer nakon poreza na dodanu vrijednost čine drugi po veličini prihod državnog proračuna. Najvažnija karakteristika trošarina su njihova fiskalna izdašnost. Trošarinama uglavnom podliježu proizvodi koje upotrebljavaju potrošači kojima služe za postizanje određene kvalitete njihovog življenja. Uglavnom su to proizvodi čija je potražnja relativno neelastična (alkohol, duhan, benzin). Uvođenjem trošarina i rastom njihovih cijena neće bitno utjecati na smanjenje količine njihove potrošnje. Daljnje su karakteristike trošarina: jeftinoća ubiranja i ugodnost plaćanja, kao i jednostavna kontrola porezne discipline.

Porez na nasljedstva i darove se oporezuje po stopi do 5%, a točan iznos se propisuje županijskim odlukama. Kod poreza na cestovna motorna vozila predmet oporezivanja predstavljaju osobni automobili i motocikli ne stariji od 10 godina, a porezna stopa se oporezuje prema snazi motora u kW i godinama starosti vozila. Porezom na plovila se oporezuju plovila prema dužini iskazanoj u metrima, s kabinom ili bez kabine te snazi motora iskazanoj u kW. Porez na automate za zabavne igre iznosi 100 kn mjesečno po automatu. Prirez porezu na dohodak se razlikuje u svakom gradu/općini, a porezne stope se određuju na sljedeći način: 1.) općine po stopi do 10%, 2.) grad

ispod 30 000 stanovnika po stopi do 12%, 3.) grad iznad 30 000 stanovnika po stopi do 15%, 4.) grad Zagreb po stopi od 18%. Porez na potrošnju iznosi do 3%, a točan iznos se određuje odlukom grada/općinom. Porez na kuće za odmor iznosi od 5 do 15 kn po četvornom metru korisne površine. Iznos poreza na korištenje javnih površina propisuje grad/općina. Porez na dohodak je uz porez na promet jedan od najznačajnijih poreznih oblika te je važan instrument fiskalne politike. Porez na dohodak od nesamostalnog rada iznosi 20% na iznos porezne osnovice do 30 000 kn, a iznad 30 000 kn porezna stopa iznosi 30%. U daljnjem tekstu, detaljnije će se objasniti porez na dobit.

3. METODOLOGIJA RADA

Ovaj dio rada osvrće se na teorijsku podlogu te tehnički aspekt koji se odnosi na postupak prikupljanja, promatranja, sređivanja i mjerenja podataka. Objašnjeno je kako će rad u nastavku izgledati.

3.1. Sadržaj i struktura rada

Rad je podijeljen u šest poglavlja. Prvo poglavlje predstavlja uvod u rad te se kratko osvrće na tematiku rada. Drugo poglavlje predstavlja teorijsku podlogu gdje se kroz četiri potpoglavlja definiraju porezi, njihov razvoj, vrste te porezni oblici u hrvatskom poreznom sustavu. U trećem poglavlju pod nazivom metodologija rada, upoznaje se struktura rada, predmet te metode istraživanja. Također, ističe se cilj pisanja te se postavljaju hipoteze koje se kasnije mogu prihvatiti ili odbaciti. U četvrtom poglavlju se detaljnije objašnjava pojam poreza na dobit, njegove osnovne karakteristike te povijesni razvoj. Peto poglavlje je poglavlje istraživanja, gdje se proučava ekonomska klasifikacija državnog proračuna od 2017. do 2019. godine. Na temelju petog poglavlja, izvode se zaključci o istraženom u raspravi, odnosno šestom poglavlju. Naposljetku, u zaključku kao sedmom poglavlju, obuhvaćaju se najbitnije stavke koje su objašnjene i istražene u radu.

3.2. Predmetno i vremensko razgraničenje rada

Predmet istraživanja ovog rada je porez na dobit, njegova financijska uloga te ostali učinci koje povlači njegovo djelovanje. Proučavat će se ekonomska klasifikacija državnog proračuna u razdoblju od 2017. do 2019. godine.

3.3. Metode istraživanja

U ovom radu najviše se koriste metode deskripcije, odnosno opisivanja. Najčešće se ta metoda može vidjeti u drugom i četvrtom poglavlju gdje se opisuju porezi općenito te porez na dobit,

respektivno. Uz to, metode analize i sinteze su također bile ključne u donošenju nekih zaključaka, pogotovo u istraživačkom dijelu rada. Budući da se radom uspoređuju prihodi od poreza na dobit u razdoblju od 2017. do 2019. godine, veliku ulogu imala je i komparativna metoda istraživanja kojom se uspoređivao taj segment javnih financija iz godine u godinu.

3.4. Ciljevi i hipoteze rada

Ciljevi javnih financija su povećanje prihoda, u ovom slučaju od poreza na dobit. U ovom radu kao krajnji rezultat očekuje se detaljnije objašnjenje pojma poreza na dobit i izvođenje zaključaka iz analize državnog proračuna. Tijekom pisanja, autorica je postavila sljedeće hipoteze:

(H1) Prihod od poreza na dobit u Republici Hrvatskoj se svake godine povećava.

(H2) Prihod od poreza na dobit predstavlja minimalno 10% ukupnih poreznih prihoda u Republici Hrvatskoj.

4. POREZ NA DOBIT

U ovom poglavlju se detaljno opisuje porez na dobit, njegov povijesni razvoj te osnovne karakteristike.

4.1. Povijesni razvoj i promjene poreza na dobit

Porez na dobit jedan je od najvažnijih oblika poreznog sustava te pripada skupini državnih poreza. Predstavlja izravni porez kojeg poduzeća plaćaju na ostvarenu dobit, tj. na razliku prihoda i rashoda. Još je poznat i pod nazivom porez na dohodak trgovačkih društava (tj. pravnih osoba), za razliku od poreza na dohodak kojeg plaćaju fizičke osobe. Porez na dobit ima veliki značaj u gotovo svim svjetskim poreznim sustavima i jedan je od mlađih poreznih oblika u svijetu ekonomije. Kao takav se smatra proizvodom 20. stoljeća, a njegovo postojanje je izravna posljedica pojave korporativnih organizacija. Razvojem poduzetništva u 20. stoljeću, nastankom korporacija te osnivanjem trgovačkih društava, nametnula se potreba za oporezivanjem dobiti te se tako porez na dobit uveo u svjetske porezne sustave. Prvi put je službeno uveden u porezni sustav Sjedinjenih Američkih Država 1909. godine, čiji primjer su ubrzo slijedile i europske velesile. Njemačka je počela oporezivati dobit 1927. godine, Austrija je to napravila 1934. godine, Engleska 1937., Francuska 1948. godine itd. Ovaj porezni oblik je zapravo u većinu država uveden nakon Drugog svjetskog rata te od tada ima sustav bitne stavke svakog od tih poreznih sustava.

Ipak, u Republici Hrvatskoj porez na dobit nema tako veliku izdašnost kao u zemljama Europske unije. Republika Hrvatska je postala samostalna nezavisna država 25. lipnja 1991. godine, ali je preustroj fiskalne politike počeo još krajem travnja 1990. godine kada je donesen Zakon o neposrednim porezima koji se primjenjivao od 1. srpnja 1990. godine. Ipak, taj zakon nije bio provediv zbog neodgovarajućih uvjeta, pa se donio Zakon o izmjenama Zakona o neposrednim porezima te se njegova primjena bilježi od 1. siječnja 1991. godine. Tim zakonom je bila regulirana materija osam poreznih oblika, među kojima je bio i porez na dobit. On je u početku iznosio 25%, krajem 1996. godine taj je iznos povećan na 35%, a 1. siječnja 2001. se stopa poreza na dobit promijenila te do 2017. iznosila 20% na utvrđenu poreznu osnovicu. Porezna stopa po kojoj se oporezuje dobit u Hrvatskoj od 1. siječnja 2017. godine iznosi 18% za poduzeća s prihodom većim od 3.000.000,01 kn, odnosno 12% za poduzeća čiji je prihod manji od 3.000.000,00 kn, dok se 1.

siječnja 2020. ta granica promijenila na 7.500.000 kn, a porezne stope su ostale iste. Od 1. siječnja 2021. godine porezne stope ne iznose 12% i 18%, nego su se promijenile na 10% i 18%.

4.2. Osnovne karakteristike

Kod plaćanja poreza na dobit, važno je znati tko je dužan platiti porez na dobit te u kojem iznosu. Stoga je bitno obrazložiti pojmove porezni obveznik, porezna osnovica te porezna stopa. Uz to, postoje i porezne olakšice i oslobođenja koja su u narednim potpoglavljima dodatno objašnjena, kao i problem dvostrukog oporezivanja.

4.2.1. Porezni obveznik

Obveznik poreza na dobit jest:

“(1) Porezni obveznik je trgovačko društvo i druga pravna i fizička osoba rezident Republike Hrvatske koja gospodarsku djelatnost obavlja samostalno, trajno i radi ostvarivanja dobiti, dohotka ili prihoda ili drugih gospodarskih procjenjivih koristi.

(2) Porezni obveznik je i tuzemna poslovna jedinica inozemnog poduzetnika (nerezident).

(3) Porezni obveznik je i fizička osoba koja utvrđuje dohodak na način propisan za samostalne djelatnosti prema propisima o oporezivanju dohotka ili koja počinje obavljati takvu samostalnu djelatnost ako izjavi da će plaćati porez na dobit umjesto poreza na dohodak.

(4) Fizička osoba iz stavka 3. ovoga članka obveznik je plaćanja poreza na dobit ako u prethodnom poreznom razdoblju ostvari ukupni primitak veći od 7.500.000,00 kuna.

(5) Tijela državne uprave, tijela područne (regionalne) samouprave, tijela lokalne samouprave i Hrvatska narodna banka nisu obveznici poreza na dobit, osim ako ovim Zakonom nije drukčije određeno.

(6) Državne ustanove, ustanove jedinica područne (regionalne) samouprave, ustanove jedinica lokalne samouprave, državni zavodi, vjerske zajednice, političke stranke, sindikati, komore, udruge, umjetničke udruge, dobrovoljna vatrogasna društva, zajednice tehničke kulture, turističke zajednice, sportski klubovi, sportska društva i savezi, zaklade i fundacije nisu obveznici poreza na dobit.

(7) Osobe navedene u stavku 5. i stavku 6. ovoga članka, koje u skladu s posebnim propisima obavljaju određenu gospodarsku djelatnost čije bi neoporezivanje dovelo do stjecanja neopravdanih povlastica na tržištu, dužne su u roku od osam dana od dana početka obavljanja te djelatnosti upisati se u registar poreznih obveznika koji vodi Porezna uprava radi utvrđivanja obveza poreza na dobit po osnovi obavljanja određene gospodarske djelatnosti. Ako se ne upišu u navedeni registar, Porezna uprava će na vlastitu inicijativu ili na prijedlog drugih poreznih obveznika ili druge zainteresirane osobe, rješenjem utvrditi da su te osobe obveznici poreza na dobit za tu djelatnost.

(8) Investicijski fondovi bez pravne osobnosti koji su osnovani i posluju u skladu sa zakonom po kojem su osnovani nisu obveznici poreza na dobit.

(9) Porezni obveznik je i svaki onaj poduzetnik ili njegov pravni sljednik koji ne potpada pod odredbe stavka od 1. do 8. ovoga članka, a koji nije obveznik poreza na dohodak prema propisima o oporezivanju dohotka i čija se dobit ne oporezuje drugdje.” (Zakon o porezu na dobit, čl. 2. NN 143/14, 106/18, 121/19)

4.2.2. Porezna osnovica

Porezna osnovica je definirana:

“(1) Porezna osnovica je dobit koja se utvrđuje prema računovodstvenim propisima kao razlika prihoda i rashoda prije obračuna poreza na dobit, uvećana i umanjena prema odredbama ovoga Zakona.

(2) Poreznu osnovicu poreznog obveznika rezidenta čini dobit ostvarena u tuzemstvu i inozemstvu.

(3) Poreznu osnovicu nerezidenta čini samo dobit ostvarena u tuzemstvu, a utvrđuje se prema odredbama ovoga Zakona.

(4) U poreznu osnovicu ulazi i dobit od likvidacije ili drugog postupka kojim porezni obveznik okončava poslovanje sukladno posebnim propisima, prodaje, promjene pravnog oblika i podjele poreznog obveznika, a porezna osnovica utvrđuje se prema tržišnoj vrijednosti imovine, ako ovim Zakonom nije drukčije određeno.

(5) Rashodima iz stavka 1. ovoga članka smatraju se i rashodi po osnovi uplaćenih premija dobrovoljnoga mirovinskog osiguranja koje poslodavac uplaćuje u korist zaposlenika, uz njegov

pristanak, tuzemnom dobrovoljnom mirovinskom fondu koji je registriran u skladu s propisima koji uređuju dobrovoljno mirovinsko osiguranje, a na koje se ne plaća porez na dohodak prema Zakonu o porezu na dohodak.

(6) Rashodima poreznog razdoblja ne smatraju se rashodi koji nisu u svezi s obavljanjem djelatnosti poreznog obveznika niti su posljedica obavljanja djelatnosti.

(7) Porezni obveznik koji u prethodnom poreznom razdoblju nije ostvario prihode veće od 7.500.000,00 kuna može poreznu osnovicu utvrditi prema novčanom načelu.

(8) Porezna osnovica iz stavka 7. ovoga članka utvrđuje se tako da se porezna osnovica iz stavka 1. ovoga članka prije propisanih dodatnih uvećanja ili umanjenja uveća ili umanja za određene nenovčane transakcije i nerealizirane dobitke/gubitke te određene novčane transakcije i realizirane dobitke/gubitke.

(9) Porezna osnovica poreznog razdoblja iz stavka 8. ovoga članka dodatno se:

a) uvećava za

1. rashode (gubitke) od vrijednosnih usklađenja dugotrajne materijalne i nematerijalne imovine
2. rashode (gubitke) od vrijednosnih usklađenja financijske imovine
3. rashode vrijednosnog usklađenja potraživanja od kupca za isporučena dobra i obavljene usluge
4. rashode od rezerviranja
5. rashode od nerealiziranih tečajnih razlika
6. rashode od ostalih nenovčanih transakcija
7. smanjenja potraživanja od poslovnih aktivnosti
8. smanjenja kratkotrajnih potraživanja po osnovi kamata priznatih u prihode
9. smanjenja zaliha
10. povećanja kratkoročnih obveza od poslovnih aktivnosti
11. povećanja kratkoročnih obveza po osnovi kamata priznatih u rashode
12. ostale korekcije koje povećavaju dobit i

b) umanjuje za

1. prihode od vrijednosnih usklađenja financijske imovine
2. prihode od rezerviranja
3. prihode od nerealiziranih tečajnih razlika
4. prihode od ostalih nenovčanih transakcija
5. povećanja potraživanja od poslovnih aktivnosti

6. povećanja kratkotrajnih potraživanja po osnovi kamata priznatih u prihode

7. povećanja zaliha

8. smanjenja kratkoročnih obveza od poslovnih aktivnosti

9. smanjenja kratkoročnih obveza po osnovi kamata priznatih u rashode

10. ostale korekcije koje smanjuju dobit.

(10) Nakon proteka roka za naplatu određenih stavki iz stavka 8. ovoga članka ili po realizaciji stavki koji su dodatno umanjili ili uvećali poreznu osnovicu iz ovoga članka iste se uključuju u poreznu osnovicu na način propisan ovim Zakonom, vodeći se načelom izbjegavanja dvostrukog oporezivanja i načelom izbjegavanja dvostrukog umanjenja porezne osnovice.

(11) Porezni obveznik koji namjerava promijeniti način utvrđivanja porezne osnovice prema stavku 7. ovoga članka podnosi Poreznoj upravi najkasnije 15 dana nakon početka poreznoga razdoblja izjavu o promjeni načina utvrđivanja porezne osnovice. Porezni obveznik koji dostavi izjavu o promjeni načina utvrđivanja porezne osnovice ako zadovoljava uvjete iz stavka 7. i stavka 12. ovoga članka može primjenjivati taj postupak od prvog dana poreznog razdoblja.

(12) Porezni obveznik koji je i obveznik poreza na dodanu vrijednost može izabrati način utvrđivanja porezne osnovice prema stavku 7. ovoga članka ako primjenjuje postupak oporezivanja prema naplaćenim naknadama sukladno posebnom propisu o porezu na dodanu vrijednost.

(13) Porezni obveznik koji je izabrao način utvrđivanja porezne osnovice prema stavku 7. ovoga članka mora zadržati isti način utvrđivanja porezne osnovice najmanje tri porezna razdoblja ako zadovoljava uvjete iz toga stavka i uvjete iz stavka 12. ovoga članka.

(14) Način provedbe ovoga članka pravilnikom propisuje ministar financija.” (Zakon o porezu na dobit, čl. 5. NN 115/16, 121/19)

4.2.3. Porezna stopa

“Porez na dobit plaća se na utvrđenu poreznu osnovicu po stopi:

1. 10% ako su u poreznom razdoblju ostvareni prihodi do 7.500.000,00 kuna, ili

2. 18% ako su u poreznom razdoblju ostvareni prihodi jednaki ili veći od 7.500.000,01 kuna.”

(Zakon o porezu na dobit, čl. 28. NN 115/16, 138/20)

4.2.4. Porezne olakšice i oslobođenja

Porezni obveznik, prema čl. 28.a (NN 148/13, 115/16) Zakona o porezu na dobit, može umanjiti obvezu poreza na dobit u visini, na način i pod uvjetima propisanim Zakonom o poticaju ulaganja i propisima donesenim na temelju tog zakona. Porezni obveznik koji koristi poreznu olakšicu temeljem Zakona o poticaju ulaganja, uz prijavu poreza na dobit dostavlja presliku potvrde o statusu korisnika potpore ili o statusu nositelja poticajnih mjera i godišnje pisano izvješće o izvršenju investicijskog projekta, prihvatljivim troškovima, korištenju poticajnih mjera te očuvanju predmetne investicije i otvorenih radnih mjesta povezanih s tom investicijom.

Postoje i olakšice i oslobođenja kod plaćanja poreza na dobit za porezne obveznike koji žive na potpomognutom području:

- 1. skupina – porezni obveznici, koji obavljaju djelatnost na području grada Vukovara utvrđenog prema posebnom propisu o obnovi i razvoju grada Vukovara, ne plaćaju porez na dobit, pod uvjetom da zapošljavaju više od 5 djelatnika na neodređeno radno vrijeme (pri čemu više od 50% mora imati prebivalište na potpomognutom području)
- 2. skupina – porezni obveznici, koji obavljaju djelatnost na području jedinica lokalne samouprave razvrstanih u I. skupinu po stupnju razvijenosti prema posebnom propisu o regionalnom razvoju Republike Hrvatske, plaćaju 50% od propisane porezne stope, pod uvjetom da zapošljavaju više od 5 djelatnika na neodređeno radno vrijeme (pri čemu više od 50% mora imati prebivalište na potpomognutom području)

Zakonom je reguliran i uvjet da zaposlenik mora provesti najmanje devet mjeseci u radnom odnosu na neodređeno vrijeme te isto toliko vremena imati prebivalište na potpomognutom području kako bi poslodavac ostvario poreznu olakšicu, odnosno oslobođenje na tog djelatnika.

4.2.5. Dvostruko oporezivanje

Problem koji se javlja kod poreza na dobit je dvostruko oporezivanje.

“Dvostruko oporezivanje nastaje kada se na isto oporezivo dobro više puta plati porez, a može biti pravno ili ekonomsko. Dvostruko oporezivanje je pravno ako je ista osoba oporezovana dva puta za isti dohodak u najmanje dvije države (ili dva entiteta iste savezne države). Ekonomsko dvostruko oporezivanje nastaje kad je propisano da poduzeće treba platiti porez na svoju dobit, a i njegovi dioničari dodatno trebaju platiti porez na dividendu isplaćenu iz te oporezovane dobiti.

Pravno dvostruko oporezivanje nastaje kada dvije (ili više) poreznih vlasti propišu usporedive poreze za istog obveznika s obzirom na isti oporezivi dohodak ili kapital. Takvo dvostruko oporezivanje može nastati u tuzemstvu ili u međunarodnim odnosima. Tuzemno dvostruko oporezivanje nastaje ako usporedive poreze unutar savezne države propišu suverene porezne jurisdikcije istog stupnja. Međunarodno dvostruko oporezivanje nastaje kada su usporedivi porezi propisani u dvije ili više država za istog poreznog obveznika i u vezi s istim oporezivim dohotkom ili kapitalom, npr. ako je dohodak oporeziv u zemlji njegova nastanka i u zemlji rezidentnosti primatelja tog dohotka.

Tuzemno i međunarodno dvostruko oporezivanje može se izbjeći ili ublažiti jednostrano danom olakšicom, dok se međunarodno dvostruko oporezivanje izbjegava ili ublažava dvostranim ili višestranim ugovorima o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja.

Prema ugovorima o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja, pravo na oporezivanje određenog dohotka pripada jednoj državi, bilo državi izvora dohotka, bilo državi rezidentnosti primatelja ili vlasnika. Katkad su, međutim, obje države ovlaštene oporezivati određeni porezni subjekt, ali se pravo pojedine zemlje ograničava na točno određen postotak poreza. Zemlja rezidentnosti obično izbjegava dvostruko oporezivanje izuzimanjem dohotka na koji je plaćen porez u inozemstvu od oporezivog dohotka ili odobravanjem odbitka od poreza za porez plaćen u drugoj državi. Poznati su modeli izbjegavanja međunarodnoga dvostrukog oporezivanja oni OECD-a ili UN-a.

Ekonomsko dvostruko oporezivanje nastaje kada se isti dohodak oporezuje na razini poduzeća i još jedanput kod dioničara. U tom klasičnom sustavu oporezivanja (Classical system of taxation) dobit se stvarno oporezuje dva puta jer se ne priznaje olakšica za raspodijeljenu dobit na razini poduzeća niti na razini dioničara. No ekonomsko dvostruko oporezivanje može se ublažiti ili

izbjeći različitim metodama smanjivanja ili uklanjanja dvostrukog oporezivanja kao što su sustav odbitka dividende, sustav imputacije ili sustav odvojenih poreznih stopa.

Sustav odbitka dividende (Dividend deduction system) sustav je poreza na dobit u kojemu se olakšica odobrava na razini poduzeća dopuštanjem odbitka raspodijeljene dobiti od porezne osnovice poduzeća.

U sustavu imputacije (Imputation system) barem se dio poreza što ga poduzeće plaća na svoju dobit odbija od porezne obveze dioničara pri primitku raspodijeljenog dijela dobiti poduzeća. Prema tom sustavu, cjelokupna dobit, bilo da je raspodijeljena ili ne, oporezuje se na razini poduzeća zakonom utvrđenim stopama. Nakon što se dobit poduzeća raspodijeli, dioničar mora prijaviti primljenu dividendu kao oporezivi dohodak uvećan za odgovarajući porez na dobit poduzeća.⁴ Porez na dobit poduzeća može zatim biti odbijen od porezne obveze samog dioničara. Ako je iznos tog imputacijskog odbitka veći od porezne obveze samog dioničara, on može zahtijevati povrat tog iznosa koji nadilazi poreznu obvezu. Ako, pak, dioničarova porezna obveza premašuje odbitak, on mora platiti razliku. Mnoge su države prihvatile sustav imputacije u različitim oblicima. To može biti sustav pune imputacije, kada se ukupni profiti pripisu (imputiraju) dioničarima i tada se oporezuju porezom na dohodak građana, ili to može biti djelomični imputacijski odbitak, pri kojemu dioničar može samo djelomično odbiti plaćeni porez na dobit.

Sustav odvojenih poreznih stopa (Split-rate system) također je jedan od načina smanjivanja dvostrukog oporezivanja dividende. Naime, to je sustav oporezivanja dobiti poduzeća prema kojemu se primjenjuju različite stope poreza na dobit na raspodijeljenu i zadržanu dobit bez primjene sustav imputacije. Niže stope poreza na dobit primjenjuju se na raspodijeljenu dobit jer se smatra da će ona biti podvrgnuta dodatnom oporezivanju kod dioničara.” (Kesner-Škreb, 2004:443-444)

⁴ Dividenda je pripisan, tj. imputiran porez na dobit poduzeća, te odatle i naziv sustava imputacije.

5. ANALIZA POREZA NA DOBIT, FINANCIJSKA ULOGA I OSTALI UČINCI

Istraživanje u ovom dijelu rada se osvrće na usporedbu stopa poreza na dobit u zemljama Europske unije, analizu državnog proračuna te usporedbu prihoda od poreza na dobit iz godine u godinu.

5.1. Analiza prihoda od poreza na dobit u Republici Hrvatskoj od 2017. do 2019. godine

“Državni proračun je akt kojim se procjenjuju prihodi i primici te utvrđuju rashodi i izdaci za jednu godinu, u skladu sa zakonom. Državni proračun donosi Hrvatski sabor.

Tri su glavne funkcije proračuna:

- prikazuje najvažnije ciljeve države u fiskalnoj godini
- služi kao instrument kojim država utječe na ekonomsko stanje zemlje
- služi kao sustav kontrole prikupljanja i trošenja proračunskih sredstava

U Hrvatskoj je donošenje državnog proračuna jedan od najvažnijih financijskih, ali i političkih događaja u godini. Ministar financija i njegov najuži tim suradnika ulažu velik napor u informiranje javnosti o proračunu kako bi svi građani bili upoznati s njegovim ciljevima, ali i o tome s koliko novca država raspolaže.

Državnom proračunu prethode Vladine Smjernice ekonomske i fiskalne politike iz kojih se mogu iščitati osnovne odrednice proračuna za trogodišnje razdoblje.” (Ministarstvo financija, 2021)

Analizom državnog proračuna te uvidom u ekonomsku klasifikaciju proračuna, u tablicama 2., 3. i 4. su prikazane vrijednosti prihoda od poreza na dobit.

5.1.1. Analiza prihoda od poreza na dobit za 2017. godinu

Iz ekonomske klasifikacije državnog proračuna za 2017. godinu izvađeni su potrebni podaci te ukomponirani u tablicu 2. u kojoj se mogu vidjeti poslovni prihodi te godine.

Tablica 2. Prihodi od poreza na dobit za 2017. godinu

PRIHODI POSLOVANJA	IZVRŠENJE PRORAČUNA 2017.
Porez na dobit od poduzetnika	8.128.426.239,39 kn
Porez na dobit po odbitku na kamate, dividende i udjele u dobiti	31.293.381,37 kn
Porez na dobit po odbitku na naknade za korištenje prava i za usluge	106.848.502,41 kn
Ukupno porez na dobit	8.266.568.123,17 kn

Izvor: izrada autora prema godišnjem izvještaju o izvršenju državnog proračuna 2017. godine.

Porez na dobit od poduzetnika čini 98,33% ukupnog poreza na dobit 2017. godine, dok porez na dobit po odbitku na kamate, dividende i udjele u dobiti te porez na dobit po odbitku na naknade za korištenje prava i za usluge čine 0,38% i 1,29%, respektivno. Ukupni porezni prihodi te godine iznose 75.243.890.160,35 kn, od čega porez na dobit čini 10,98%.

5.1.2. Analiza prihoda od poreza na dobit za 2018. godinu

Izvršenjem proračuna za 2018. godinu izneseni su podaci o prihodu od poreza na dobit koji su vidljivi u tablici 3.

Tablica 3. Prihodi od poreza na dobit za 2018. godinu

PRIHODI POSLOVANJA	IZVRŠENJE PRORAČUNA 2018.
Porez na dobit od poduzetnika	8.329.126.842,24 kn
Porez na dobit po odbitku na kamate, dividende i udjele u dobiti	60.397.501,24 kn
Porez na dobit po odbitku na naknade za korištenje prava i za usluge	98.401.743,12 kn
Ukupno porez na dobit	8.487.926.086,60 kn

Izvor: izrada autora prema godišnjem izvještaju o izvršenju državnog proračuna 2018. godine.

U 2018. godini porez na dobit od poduzetnika čini 98,13% ukupnog poreza na dobit, porez na dobit po odbitku na kamate, dividende i udjele u dobiti zauzima 0,71%, a porez na dobit po odbitku na naknade za korištenje prava i za usluge zauzima 1,16% ukupnog poreza na dobit. Ukupni porezni prihodi te godine iznose 78.020.447.387,72 kn, od čega porez na dobit čini 10,88%.

5.1.3. Analiza prihoda od poreza na dobit za 2019. godinu

Isto kao i za prethodne dvije godine, u tablici 4. su prikazani podaci prihoda od poreza na dobit za 2019. godinu.

Tablica 4. Prihodi od poreza na dobit za 2019. godinu

PRIHODI POSLOVANJA	IZVRŠENJE PRORAČUNA 2019.
Porez na dobit od poduzetnika	9.186.009.797,24 kn
Porez na dobit po odbitku na kamate, dividende i udjele u dobiti	30.135.406,58 kn
Porez na dobit po odbitku na naknade za korištenje prava i za usluge	86.968.716,75 kn
Ukupno porez na dobit	9.303.113.920,57 kn

Izvor: izrada autora prema godišnjem izvještaju o izvršenju državnog proračuna 2019. godine.

Prema izvršenju proračuna 2019. godine porez na dobit od poduzetnika, porez na dobit po odbitku na kamate, dividende i udjele u dobiti te porez na dobit po odbitku na naknade za korištenje prava i za usluge čine 98,74%, 0,33% i 0,93% ukupnog poreza na dobit, respektivno. Ukupni porezni prihodi te godine iznose 82.736.252.181,58 kn, od čega porez na dobit čini 11,24%.

5.1.4. Usporedba prihoda od poreza na dobit od 2017. do 2019. godine

Horizontalnom analizom prihoda od poreza na dobit stječe se uvid u kretanje povećanja ili smanjenja poslovnih prihoda države te je ta analiza provedena u tablici 5.

Tablica 5. Horizontalna analiza prihoda od poreza na dobit od 2017. do 2019. godine

Poslovni prihodi	Horizontalna analiza 2018./2017.					Horizontalna analiza 2019./2018.	
	2017. (mil. kn)	2018. (mil. kn)	2019. (mil.kn)	Iznos +/- (mil.kn)	% +/-	Iznos +/- (mil.kn)	% +/-
Porez na dobit od poduzetnika	8.128,43	8.329,13	9.186,01	200,7	2,47	856,88	10,29
Porez na dobit po odbitku na kamate, dividende i udjele u dobiti	31,29	60,4	30,14	29,1	93,04	-30,26	-50,11
Porez na dobit po odbitku na naknade za korištenje prava i za usluge	106,85	98,4	86,97	-8,45	-7,91	-11,43	-11,62
Ukupno porez na dobit	8.266,57	8.487,93	9.303,11	221,34	2,68	815,19	9,6

Izvor: izrada autora prema godišnjem izvještaju o izvršenju državnog proračuna 2017., 2018. i 2019. godine

Na grafu 1. su prikazani prihodi od poreza na dobit kroz razdoblje od 2017. do 2019. godine te ta crta trenda predstavlja stalni rast prihoda te pozitivnu tendenciju k napretku ubiranja sve više novca od poreza na dobit.

Graf 1. Prihodi od poreza na dobit od 2017. do 2019. godine

Izvor: izrada autora prema godišnjem izvještaju o izvršenju državnog proračuna 2017., 2018. i 2019. godine.

5.2. Financijska uloga poreza na dobit

Porez na dobit je veoma važan izravni porez. Njegova financijska uloga je veoma značajna u smislu da država velik dio svojih prihoda ubire upravo iz poreza na dobit. Primjerice, porez na dobit je 2017. godine iznosio 8.266.568.123,17 kn, dok su ukupni prihodi od poreza iznosili 75.243.890.160,35 kn. Time prihod od poreza na dobit iznosi 10,99% ukupnih prihoda od poreza te godine te nakon akciza, PDV-a i poreza na robe i usluge priljeva najviše novca državnom proračunu. Nadalje, 2018. godine prihodi od poreza na dobit iznose 8.487.926.086,60 kn, a ukupni prihodi od poreza iznose 78.020.447.387,72 kn, što u postotku iznosi 10,88%. Isto kao i 2017. godine, zauzima četvrto mjesto u donošenju prihoda od poreza, nakon akciza, PDV-a i poreza na

robe i usluge. 2019. godine su prihodi od poreza na dobit iznosili 9.303.113.920,57 kn od ukupnih poreznih prihoda koji su iznosili 82.736.252.181,58 kn. Ove godine postotni udio prihoda od poreza na dobit u ukupnim poreznim prihodima iznosi 11,24%, te ponovo zauzima četvrto mjesto na ljestvici bitnosti poreznih prihoda. Iz svih navedenih podataka jasno je vidljivo koliko je velika financijska uloga poreza na dobit u državnom proračunu.

6. RASPRAVA

U ovom poglavlju, tablično su prikazane stope poreza na dobit u zemljama članicama Europske unije te su izvedeni zaključci o prihvaćanju, odnosno odbacivanju hipoteza.

6.1. Usporedba stopa poreza na dobit u zemljama Europske unije

Stope poreza na dobit se razlikuju u državama članicama Europske unije te su prikazane u tablici 6. Pravila oporezivanja utvrđuju nacionalna tijela i ona se razlikuju od zemlje do zemlje.

Tablica 6. Stope poreza na dobit u zemljama članicama Europske unije

Zemlja članica EU	Stopa poreza na dobit (izražena u %)
Austrija	25
Belgija	29
Bugarska	10
Cipar	12,5
Češka	19
Danska	22
Estonija	20
Finska	20
Francuska	33,3
Grčka	24
Hrvatska	18
Irska	12,5
Italija	24
Latvija	20
Litva	15
Luksemburg	27,08
Mađarska	9
Malta	35

Nizozemska	25
Njemačka	30
Poljska	19
Portugal	21
Rumunjska	16
Slovačka	21
Slovenija	19
Španjolska	25
Švedska	21,4

Izvor: izrada autora prema Relotić, M. (2020). *Porezno opterećenje dobiti u Republici Hrvatskoj i usporedba s odabranim zemljama Europske unije*. Zagreb: Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu.

Iz tablice 6. se jasno vidi kako najveću poreznu stopu ima Malta s visokih 35%, dok najmanju ima Mađarska s 9%. Kada bi se računala prosječna porezna stopa država članica Europske unije, postotak bi iznosio 21,21%. U usporedbi s tim postotkom, Hrvatska ima ispodprosječnu stopu poreza na dobit u odnosu na druge zemlje članice.

6.2. Zaključak o hipotezama

Prvom hipotezom je postavljena izjava da se svake godine prihod od poreza na dobit povećava, što je iz podataka o ekonomskoj klasifikaciji prihoda jasno vidljivo po iznosima: 8.266.568.123,17 kn (2017.), 8.487.926.086,60 kn (2018.), 9.303.113.920,57 kn (2019.). Drugom hipotezom postavljeno je pitanje je li postotak od prihoda od poreza na dobit minimalno 10% svake godine te je jednostavnom matematikom utvrđeno da je u promatranom razdoblju taj postotak uvijek bio iznad 10%: 10,99% (2017.), 10,88% (2018.), 11,24% (2019.). Analizom državnog proračuna, obje postavljene hipoteze su prihvaćene. Sigurno je da će se te brojke iz godine u godinu povećavati razvojem poduzetništva te sve veće tendencije ljudi da otvaraju i pokreću poduzeća.

7. ZAKLJUČAK

Ovaj rad pokušava na što precizniji, svakom laiku pristupačan, način pojasniti i što više približiti funkcioniranje i značaj prikupljanja prihoda od poreza na dobit. U svakoj državi pa tako i u Republici Hrvatskoj porezi predstavljaju najznačajniji instrument prikupljanja prihoda. Porezi su najvažniji i najizdašniji prihodi države, koji sa svojim većinskim udjelom u ukupnim prihodima države omogućuju i osiguravaju njezino normalno funkcioniranje – odnosno njihovom primjenom postižu se mnogobrojni ciljevi ekonomske i socijalne politike. U samo trideset godina samostalnosti Hrvatske došlo je do značajnijih promjena u sustavu oporezivanja, koje su bile uvjetovane vanjskim i unutarnjim čimbenicima. Kako se mijenjao porezni sustav, tako se naravno mijenjao i porez na dobit, oko kojeg se vrti tematika ovog rada. Porez na dobit jedan je od najvažnijih oblika poreznog sustava te pripada skupini državnih poreza. Predstavlja porez kojeg poduzeća plaćaju na ostvarenu dobit, tj. na razliku prihoda i rashoda. Osnovni elementi tog poreza su porezni obveznik, porezna osnovica te porezna stopa. Uz to, važni su i pojmovi porezne olakšice te oslobođenja. Definiranje tih pojmova utječe na kvalitetu i strukturu poreznog sustava, a u Republici Hrvatskoj je oporezivanje dobiti podleglo višestrukim reformama tijekom godina ne bi li se utjecalo upravo na privlačnost poreznog sustava za poduzetnike. Temeljem istraživanja državnog proračuna, prihvaćena je hipoteza da se prihod od poreza na dobit svake godine povećava što upućuje na pozitivan poduzetnički trend. Kako se stopa oporezivanja dobiti u 2021. godini još dodatno smanjila na 10% do 7.500.000,00 kn te 18% iznad 7.500.000,01 kn, sigurno je da će se taj pozitivan trend nastaviti i u budućnosti.

LITERATURA

KNJIGE

1. Jelčić, B. (2001). *Javne financije*. Zagreb: Rrif plus.
2. Jelčić, B., Bejaković, P. (2012). *Razvoj i perspektive oporezivanja u Hrvatskoj*. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti.
3. Kesner-Škreb, M. (2004). *Financijska teorija i praksa*. Zagreb: Institut za javne financije.
Dostupno na: <http://www.ijf.hr/pojmovnik/dobit.htm> [pristupljeno: 10.09.2021.]

ZAKONI

1. *Hrvatski porezni sustav* (2016). Zagreb: Porezna uprava. Dostupno na: https://www.porezna-uprava.hr/HR_publicacije/Prirucnici_brosure/PorezniSustav_2012.pdf [pristupljeno: 10.09.2021.]
2. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje* (2021). Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=49530> [pristupljeno 10.09.2021.]
3. Proračun Republike Hrvatske (2017-2019). Zagreb: Ministarstvo financija. Dostupno na: <https://mfin.gov.hr/proracun-86/86> [pristupljeno 10.09.2021.]
4. Zakon o porezu na dobit (2021). Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/99/Zakon-o-porezu-na-dobit> [pristupljeno: 10.09.2021.]

ZNANSTVENI RADOVI

1. Bošnjak, V. (2015). *Porez na dobit*. Karlovac: Veleučilište u Karlovcu. Dostupno na: <https://repozitorij.vuka.hr/islandora/object/vuka%3A96/datastream/PDF/view> [pristupljeno: 10.09.2021.]
2. Lucić, T. (2016). *Učinkovitost reformi poreza na dobit u RH*. Split: Ekonomski fakultet, Sveučilište u Splitu. Dostupno na: <https://repozitorij.efst.unist.hr/islandora/object/efst%3A381/datastream/PDF/view> [pristupljeno: 10.09.2021.]

3. Prpić, Ž. (2017). *Komparacija poreza na dobit u Republici Hrvatskoj i Europskoj uniji*. Gospić: Veleučilište Nikola Tesla u Gospiću. Dostupno na: <https://repozitorij.velegs-nikolatesla.hr/islandora/object/velegs%3A117/datastream/PDF/view> [pristupljeno 10.09.2021.]
4. Relotić, M. (2020). *Porezno opterećenje dobiti u Republici Hrvatskoj i usporedba s odabranim zemljama Europske unije*. Zagreb: Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu. Dostupno na: <https://repozitorij.efzg.unizg.hr/islandora/object/efzg%3A5768/datastream/PDF/view> [pristupljeno: 10.09.2021.]

POPIS TABLICA

Tablica 1. Porezni oblici hrvatskog poreznog sustava	6
Tablica 2. Prihodi od poreza na dobit za 2017. godinu	20
Tablica 3. Prihodi od poreza na dobit za 2018. godinu	20
Tablica 4. Prihodi od poreza na dobit za 2019. godinu	21
Tablica 5. Horizontalna analiza prihoda od poreza na dobit od 2017. do 2019. godine	22
Tablica 6. Stope poreza na dobit u zemljama članicama Europske unije.....	25

POPIS GRAFOVA

Graf 1. Prihodi od poreza na dobit od 2017. do 2019. godine	23
---	----